

Copiii din România: rata mortalității cea mai mare din UE, deprivare materială severă alarmantă și clivaj inacceptabil rural/urban

București, 19 noiembrie 2019: Deși principiul interesului superior al copiilor este bine definit juridic, **situația copilului în România rămâne una critică, cu peste o treime dintre copii trăind sub pragul sărăciei, cu un clivaj cronic între urban și rural în ceea ce privește drepturile de bază – sănătate, educație, viață - și un abandon școlar care își pune amprenta asupra dezvoltării societății.** Astfel, România are cea mai mare rată a mortalității în rândul copiilor din Uniunea Europeană, cu un capitol separat al mortalității sub un an, iar deprivarea materială severă în rândul copiilor sub 6 ani (21,5%) este cea mai ridicată din UE (media este de 5,9%).

Sunt datele unui Raport complex asupra drepturilor copilului în România, realizat de Organizația Salvați Copiii România și Avocatul Poporului. Analiza situației copilului și a drepturilor sale în România scoate în evidență faptul că progresele înregistrate în ultimul deceniu sunt fie modeste (rata mortalității infantile, protecția împotriva violenței, combaterea sărăciei, sistemul de protecție), fie nule (educație, protecție medicală, protecția copiilor cu dizabilități).

Mai mult, condițiile de viață și de accesibilitate la servicii s-au agravat în cazul copiilor de etnie romă și a copiilor cu dizabilități.

”Atunci când analizăm modul în care societatea românească respectă obligația de a oferi copiilor un regim special de protecție și asistență, așa cum cere Constituția României, trebuie să ținem seama de faptul că, în spatele acestor statistici, se află copii cu destine proprii. Interesele fiecărui copil sunt primordiale și din această perspectivă trebuie să intervenim, fie ca reprezentanți ai unei instituții cu responsabilități în acest sens, fie ca părinți ori simpli adulți cărora le pasă de prezentul și viitorul copiilor noștri.

*Acest Raport va deveni un instrument important pentru instituția pe care o conduc în munca mea și a colegilor mei, a precizat **Renate Weber, Avocatul Poporului.***

”Tabloul general al felului în care sunt cu adevărat garantate drepturile copiilor în România este unul încă dramatic. Copiii sunt expuși sărăciei extreme în număr mai mare decât adulții, iar clivajul rural/urban este unul cronicizat, iar asta înseamnă acces restricționat la servicii medicale și de sănătate. Sărăcia are consecințe grave și pe termen lung, atât în privința educației, cât și a

expunerii la diferite forme de abuz.

*Scopul acestui Raport este să ne ajute pe toți – actori sociali sau politici – să dezvoltăm programe dedicate copiilor, exact acolo unde e nevoie”, a precizat **Gabriela Alexandrescu, Președinte Executiv Salvați Copiii România.***

SĂRĂCIA ÎN RÂNDUL COPIILOR

Aproximativ 21,5% dintre copiii români trăiesc în deprivare materială severă – cea mai ridicată rată din UE; unde media este de UE 5,9% - și peste 32% trăiesc sub pragul de sărăcie. Acest procent include persoanele ale căror venituri sunt mai mici de 60% din venitul mediu la nivel național (adică sub 616 lei/persoană/lună în 2017), incluzând prestațiile sociale.

România are cea mai mare rată a sărăciei relative persistente din Uniunea Europeană.

În anul 2017, 19,1% din populație avea venituri sub pragul de sărăcie și se aflase în aceeași situație în cel puțin doi din cei trei ani anteriori. În cazul copiilor, rata sărăciei persistente era de 28,8% în 2017. Deși în scădere, conform celor mai recente date estimate EUROSTAT, România rămâne statul european cu cea mai mare diferență la indicatorul sărăciei sau excluziunii sociale între copii și totalul populației.

Peste 150.000 de copii merg seara la culcare flămânzi, iar statistica include doar copiii care trăiesc în mediul rural și a fost calculată pe baza unui studiu din 2018, în care 3% dintre copii au răspuns că se culcă flămânzi în fiecare seară, și încă 5% uneori. Nu există studii similare privind copiii din mediul urban.

Cei mai expuși riscului sunt, de departe, copiii care au doi sau mai mulți frați. Pentru familiile compuse din 2 adulți și 3 sau mai mulți copii, riscul de a trăi sub pragul de sărăcie era de 61,9% în anul 2017. Același risc este redus la mai puțin de jumătate pentru familiile cu 2 adulți și 2 copii (26,3%). Chiar și familiile monoparentale au un risc mult mai mic de a trăi în sărăcie (31,2%).

MORTALITATEA ÎN RÂNDUL COPIILOR

Mortalitatea în rândul copiilor situează România pe primul loc în Uniunea Europeană, cu o rată a mortalității de două ori mai mare decât media Uniunii pentru populația între 0-19 ani.

Astfel, în România, rata mortalității în 2017 a fost de 61,69 la 100.000 copii și adolescenți, în timp

ce media Uniunii Europene a fost de 31,60.

Se observă din comparația cu țările cu venituri similare că rata mortalității pentru copiii mici (0-4 ani) în România este dublă, și mult mai mare decât alte țări cu resurse financiare mai scăzute, cum sunt Muntenegru, Serbia sau Bulgaria. *Se pune deci întrebarea inabilității României de a asigura supraviețuirea copiilor în condițiile resurselor financiare pe care le are la dispoziție.*

Mortalitatea infantilă : În 2018, în România s-au înregistrat 1.214 de decese ale copiilor sub un an, cu o rată a mortalității infantile (numărul deceselor raportat la 1.000 de nașteri) de 6,5‰. Mai mult de jumătate dintre decesele sub un an se produc în prima lună de viață (mortalitate neonatală).

Analiza factorilor favorizanți realizată de Institutul Național de Sănătate Publică arată că o parte din aceste decese ar fi putut fi evitate printr-o mai bună monitorizare antenatală, care ar fi permis atât intervenții în sarcină, cât și direcționarea sarcinilor cu complexitate mare către unități echipate corespunzător.

Din păcate însă, o mare parte din gravide nu au beneficiat de investigații prenatale. De asemenea, un rol esențial în salvarea bebelușilor născuți prematur o are dotarea corespunzătoare a secțiilor de neonatologie, motiv pentru care Salvați Copiii implementează, pentru al nouălea an consecutiv, cel mai amplu program național de dotare a maternităților cu aparatură medicală vitală.

Ratele mortalității infantile variază puternic **la nivelul județelor**. Astfel, județele cu cele mai scăzute rate ale mortalității infantile în 2018 sunt Dâmbovița (2,9‰), Ilfov (4,1‰), Arad și Timiș (4,5‰), Iași și Alba (4,8‰) și mun. București (3,6‰). La polul opus, cu rate ale mortalității de trei și de două ori mai mari, se află Tulcea (15,5‰), Botoșani (12,9‰), Sălaj (11,5‰), Călărași (11,2‰) și Caraș-Severin (10‰).

O altă constantă este **clivajul rural/urban**: rata mortalității infantile în mediul rural (7,9) este mult mai mare decât de cea din mediul urban (5,3). În ciuda tendinței descrescătoare a mortalității infantile în România, decalajul absolut dintre mediul rural și cel urban s-a păstrat relativ constant până în 2014. Dată fiind scăderea ratelor mortalității, în termeni relativi, decalajul urban-rural înseamnă că diferența dintre șansele copiilor din mediul rural la supraviețuire față de cei din mediul urban s-a înrăutățit în general în perioada 1990-2018.

Educația și vârsta mamei. Procentul cel mai mare de decese ale copiilor sub 1 an se înregistrează pentru mamele fără educație și cele care au terminat doar școala primară, acesta scăzând ca funcție a nivelului de educație al mamei. Vârsta mamei este de asemenea un factor important, cu rate mari

ale mortalității atât la mamele adolescente, cât și la cele peste 40 de ani.

Din datele deceselor sub 1 an, reiese că o treime (34,4%) din mamele pentru care s-a înregistrat frecvența controalelor prenatale nu au făcut niciun control prenatal, iar alte 27% au făcut doar între 1 și 4 controale.

Distribuția rețelei de servicii medicale este situată în special în mediul urban, unde funcționează peste 90% din numărul de spitale, peste 95% din totalul dispensarelor, policlinicilor, centrelor medicale de specialitate și unităților de ambulanță, și toate centrele de sănătate mintală.

Acoperirea scăzută cu vaccin. Față de anii 2014-2016, când datele Institutului Național de Sănătate Publică indicau de asemenea lipsa vaccinului ca unul din motivele principale ale vaccinării necorespunzătoare, răspunzătoare pentru aproximativ un sfert din cazurile de nevaccinare, în 2017 și 2018 sub 2% din cazuri s-au datorat lipsei vaccinului. Se observă din statistica motivelor nevaccinării că refuzul părinților este un motiv invocat doar în aproximativ 5% din cazuri (ușor mai crescut pentru vaccinul ROR în special).

ACCESUL LA EDUCAȚIE ȘI NEPARTICIPAREA ȘCOLARĂ

Datele statistice înregistrează o scădere continuă a efectivilor de elevi în ultimii zece ani. Potrivit unui studiu publicat de INS, populația școlară va scădea până în anul 2060 cu 42,5%. Vor fi cu 45,4% mai puțini copii cu vârstă potrivită pentru grădiniță, iar scăderea se va resimți puternic încă din 2030. Cele mai dramatice scăderi ale populației școlare sunt așteptate pentru județele: Botoșani, Brăila, Caraș-Severin, Gorj, Mehedinți, Olt și Vâlcea.¹

Conform raportului MEN privind situația învățământului preuniversitar, în anul școlar 2017 - 2018, erau cu 24.000 elevi mai puțini decât în anul anterior și cu aproximativ 349.000 mai puțini decât în anul școlar 2009-2010. Singurele creșteri s-au înregistrat în cazul învățământului primar și în cel profesional.

Reducerea populației școlare are în principiu la bază scăderea populației, amplificarea fenomenului migrației și diferențele de infrastructură școlară dintre mediile de rezidență.

Clivajul rural/urban se vede și în privința numărului de copii școlarizați. În cazul învățământului preșcolar, numărul copiilor scade cu peste 4.000 în anul școlar 2017-2018 față de anul precedent în

---

¹ Proiecțiile sunt raportate la datele INS aferente anului școlar 2014 - 2015.

mediul rural, în timp ce în mediul urban crește cu o cifră similară. Numărul elevilor din învățământul primar crește în mediul urban cu 3,1%, iar în mediul rural această creștere este de doar 0,89%. În învățământul gimnazial, numărul elevilor scade în mediul rural cu 7,7%, în timp ce mediul urban înregistrează o scădere de 2.5%.

Datele fac referire la mediul în care funcționează unitățile de învățământ, nu cel de domiciliu al copiilor. Cu alte cuvinte, decalajele se explică parțial și prin copiii care locuiesc la sat, dar învață în orașele apropiate de casă.

Abandonul școlar. La nivelul anului școlar 2017-2018, rata abandonului școlar la nivel național în învățământul primar și gimnazial era de 1,7% (aprox. 30.000 elevi). Cea mai mare rată a abandonului școlar s-a înregistrat în Regiunea Centru cu 2,6%, urmată de Regiunea Sud-Est, cu 2%.

Mediul rural se confruntă cu un număr considerabil mai mare de copii care abandonează școala, cu un procent de 2,2% în 2015, față de cel urban cu 1,5% în același an. În anul școlar 2016-2017, învățământul primar și gimnazial a înregistrat o rată a abandonului de 1,1% în urban și 2.3% în rural.

România și-a asumat ca până în 2020 să ajungă la o rată a părăsirii timpurii a școlii de 11,3%. Conform Strategiei privind Reducerea Părăsirii Timpurii a Școlii, una dintre cele mai importante măsuri de prevenție a acestui fenomen este programul Școala după școală (ȘDS).

Totuși, conform unui studiu al Salvați Copiii România, majoritatea costurilor asociate programelor școală după școală sunt suportate de părinți, doar 10% dintre respondenți afirmând că o altă instituție acoperă o parte din costuri (7,6%) sau toate costurile (2,5%).

Costurile de școlarizare sunt principalul motiv de abandon școlar în comunitățile marginalizate. Pentru o parte dintre elevi, mai ales pentru cei din zonele rurale sărace, unul dintre aceste costuri restrictive este cel aferent transportului către și de la școală. La nivelul anului școlar 2015-2016, peste 125.000 de elevi au făcut naveta zilnic folosind transportul rutier pentru a ajunge la cursuri.

Deși este menționată în rapoartele anuale ale MEN ca măsură de combatere a abandonului și oferire de șanse egale pentru copii de a frecventa școala, decontarea parțială sau totală a transportului vine cu o serie de limitări. Tarifele maxime pe kilometru impuse transportatorilor nu sunt respectate în multe situații, ceea ce face ca abonamentele să fie suportate integral de către părinți.

„Fac naveta din Dorobanțu, iar abonamentul 450 de lei nu mi se decontează deloc. De la Dorobanțu până în Constanța sunt 36 de km, iar abonamentul ar trebui să coste 125 de lei. Operatorul de transport nu a fost de acord să treacă o sumă mai mică de vreme ce el încasează mai mult. Mereu

mergem cu carnetul de elev și avem o reducere de 20 de lei“, ne-a povestit o adolescentă ai cărei părinți sunt nevoiți să facă eforturi financiare mari pentru a o putea trimite la liceu în Constanța.

Subfinanțarea educației Prin prorogări repetate de la Legea Educației care prevede minim 6% din PIB alocare bugetară pentru finanțarea educației naționale, Guvernul României a alocat în medie, în cei opt ani de la adoptarea Legii 1/2011, aproximativ 2.83% din PIB pentru educație. Media europeană a investițiilor în educație este de 4.7%.

ABUZUL ȘI NEGLIJAREA COPILOR

Aproape 15.000 de cazuri de abuz și neglijare au fost raportate de către DGASPC-uri în 2018. 94% din cazurile de abuz și neglijare au loc în familie. Din studiile sondaj reiese că numărul real al copiilor victime este mult mai mare, majoritatea cazurilor nefiind referite de către serviciile sociale sau alți specialiști care lucrează cu copiii (cadre didactice, medici etc.).

Violența ca formă de disciplină. Portivit datelor de sondaj, două treimi dintre copii au fost supuși abuzului emoțional și abuzului fizic ușor ca forme de disciplină. Nefiind conștienți de efectele negative ale acestor comportamente asupra copiilor, părinții utilizează aceste forme de abuz pentru a corecta comportamentul copiilor.

Violența în școală. Aproximativ unul din trei copii din ciclurile gimnazial și liceal spun că au fost supuși unor forme de violență fizică sau psihologică în școală. O proporție și mai mare a fost a victimelor din mediul online. Violența repetată asupra copiilor poate avea repercusiuni grave pentru sănătatea lor mintală și performanța școlară.

Trafic de copii. Dintre toate victimele traficului de persoane identificate de Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane, mai mult de jumătate sunt minori. Minorii sunt traficați atât intern cât și internațional în scopul exploatării sexuale, pentru săvârșirea de infracțiuni (furt, înșelăciune etc.) și pentru exploatare prin muncă.

COPILII CU DIZABILITĂȚI/CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE

Conform datelor ANPDCA, în România, există 65.731 copii cu dizabilități. Cifra nu include însă copiii ai căror părinți nu au făcut demersuri pentru încadrarea oficială într-un grad de handicap.

Majoritatea copiilor cu dizabilități sunt îngrijiți de propriile familii, dar există și un număr foarte

mare de copii încadrați în grad de handicap care se află în sistemul de protecție specială.

Integrarea educațională a copiilor cu dizabilități

Incidența neșcolarizării este de 7 ori mai mare în rândul persoanelor cu dizabilități decât în rândul populației generale.

Conform unor date din 2016, mai puțin de jumătate (42%) erau încadrați în școli de masă. Încă 26% erau înscriși în școli speciale sau beneficiau de educație specială de grup și 3% erau educați în regim individual. Aproximativ 29% dintre copiii cu dizabilități nu erau înscriși în învățământ, dar acest grup include și copiii de vârste foarte mici. Totuși, peste 6.000 de copii cu dizabilități cu vârsta de peste 5 ani nu erau înscriși în nicio formă de învățământ.

Școlile de masă sunt însă slab pregătite pentru integrarea și sprijinirea copiilor cu dizabilități și CES, din punct de vedere al accesibilizării materiale, și în ceea ce privește pregătirea personalului didactic și socializarea celorlalți copii și părinți în spiritul educației incluzive:

- Doar 30% dintre școli sunt dotate cu rampe de acces pentru persoane cu dizabilități motorii;
- Aproximativ 15% dintre școli sunt dotate cu toalete accesibilizate pentru persoane cu dizabilități; Curricula și materialele educaționale sunt în general neadaptate nevoilor copiilor cu CES;
- Cadrele didactice cu atribuții în sprijinirea copiilor cu CES sunt prea puține și insuficient pregătite;
- Copiii cu dizabilități sunt discriminați în școlile de masă, uneori chiar de către conducerea școlii care nu dorește să îi înscrie sau nu le acceptă însoțitori;
- Copiii cu dizabilități care frecventează școli de masă sunt discriminați adesea de către colegi și de către părinții colegilor, care consideră că prezența în clasă a unui copil cu nevoi speciale afectează negativ performanța clasei.

Date de context:

- În 2018, în România trăiau 3.680.850 de copii.
- La 1 ianuarie 2018, procentul copiilor rezidenți în mediul rural era cu foarte puțin mai mare decât al copiilor din mediul urban, diferența reală fiind de doar 0,32% (13.228) mai mulți copii în mediul rural.
- Dacă la grupa de vârstă 15-19 ani majoritatea copiilor locuiesc în sate (peste 55%), cei mai mulți copii între 0 și 4 ani trăiesc în orașe.
- Ponderea copiilor diferă de la o regiune la alta cu până la 6 procente. Cei mai mulți copii, proporțional în populația regiunii, se află în regiune cu cel mai înalt nivel de sărăcie relativă: Regiunea Nord-Est are 24,5% din populație sub 19 ani și o rată a sărăciei de 33,4%. În contrabalans, regiunea cea mai înstărită, București Ilfov cu o rată a sărăciei relative de doar 6,1%, are cea mai mică proporție de copii dintre toate regiunile (18,5%).

Raportul poate fi consultat online [aici](#).

Persoană de contact:

George Roman - Director de Programe, Salvați Copiii România
george.roman@salvaticopiii.ro | 0722 605 904 | www.salvaticopiii.ro

---

Salvați Copiii este o organizație neguvernamentală, asociație de utilitate publică, non-profit, democratică, neafiliată politic sau religios, care militează activ pentru protecția drepturilor copilului în România, din 1990, în acord cu prevederile Convenției Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului, cu Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și cu legislația României. Salvați Copiii adoptă o poziție independentă în raport cu acțiunile și măsurile instituțiilor, recunoscând că implementarea legislației și a politicilor publice în materia drepturilor copiilor nu poate ignora strânsa colaborare dintre autorități, familie, copii și societatea în care fiecare actor implicat își acceptă responsabilitatea conform principiilor unui parteneriat autentic și viabil.

În calitate de membru al Save the Children International, cea mai mare organizație independentă din lume care promovează drepturile copilului și care cuprinde 28 de membri și desfășoară programe în peste 120 de țări, VIZIUNEA noastră este o lume care respectă, pentru fiecare copil, dreptul său la supraviețuire, educație, protecție și participare, asumându-ne MISIUNEA de a obține progrese importante privind modul în care copiii sunt tratați și producerea schimbărilor imediate și de durată în viața acestora. În cei 29 de ani de activitate, peste 1.900.000 de copii au fost implicați în programele și campaniile Organizației Salvați Copiii.